

3. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. С. П. Щерби. Київ : МАУП, 2004. 216 с.

4. Цендревич І. Психологічні особливості формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в навчально-ігровому середовищі. *Альманах науки*. 2019. № 5/1 (26). С. 47–51.

Ганна ГУЧОК
(Дрогобич)

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасному комунікативному просторі вітчизняної педагогічної науки проблема формування національної ідентичності підростаючого покоління набула статусу стратегічного пріоритету, що визначає не лише вектори розвитку освітньої системи, але й життєздатність української нації загалом [5]. Саме сфера дошкільної освіти, будучи першою ланкою в системі безперервної освіти, виступає фундаментом, на якому зводиться будівля особистості, її світоглядні орієнтири.

Процес становлення самосвідомості дитини є надзвичайно складним механізмом, оскільки саме в цей період закладаються основи емоційного ставлення до світу, а поняття власного «Я» нерозривно сплітається з усвідомленням приналежності до свого народу [3, с. 34].

Формування національної самобутності неможливо розглядати поза контекстом психологічних особливостей дошкільників, чие сприйняття світу характеризується наочністю та високим ступенем емоційності. Дитина засвоює культурні коди не через абстрактні категорії, а через безпосереднє проживання досвіду та занурення в етнокультурне середовище [4, с. 102]. У цьому контексті вихователь має усвідомлювати, що ідентичність – це не статичне знання про символіку чи історію, а динамічний процес самоусвідомлення особистості як спадкоємця і носія певних культурних традицій, моральних чеснот та ментальних особливостей свого народу [2, с. 42–43].

Центральним вектором у структурі формування національної самосвідомості виступає мовний компонент, оскільки мова – не лише засіб комунікації, а специфічний спосіб бачення світу, акумулятор

історичної пам'яті та генетичний код нації [1, с. 18]. У закладі дошкільної освіти створення україномовного середовища повинно мати не формальний, а органічний характер. Це передбачає не просто проведення занять державною мовою, а вибудовування цілісного комунікативного простору, де дитина чує багате народне слово у грі, побуті, під час прогулянок та спілкування з однолітками. Використання малих фольклорних форм – забавлянок, лічилок, приказок та казок – допомагає природним шляхом інтегрувати дитину в семантичне поле рідної культури, розвиваючи при цьому мовне чуття та естетичний смак. Особливої ваги набуває подолання наслідків лінгвоциду та русифікації через делікатне, але впевнене занурення вихованців у світ української фонетики та лексики, що стає надійним імунітетом проти асиміляційних процесів [4].

Продовжуючи аналіз змістових ліній патріотичного виховання, необхідно акцентувати увагу на принципі краєцентризму, який передбачає рух від близького до далекого, від любові до батьківської хати та рідної вулиці до усвідомлення себе громадянином великої європейської держави. Для дошкільника поняття «Батьківщина» починається з відчуття тепла рідної землі, споглядання краси навколишньої природи, вивчення назв місцевих квітів, дерев та птахів, які в українській традиції наділені глибоким символізмом. Калина, верба, соняшник — це не просто флористичні об'єкти, а образи-символи, що формують візуальний код ідентичності. Через екологічне виховання, інтегроване з етнопедагогікою, дитина вчиться відчувати відповідальність за свій край, що є першим кроком до формування зрілої громадянської позиції [1, с. 16]

Важливою складовою освітнього процесу в ЗДО є залучення дітей до скарбниці народного мистецтва та традиційно-побутової культури. Заняття з художньо-продуктивної діяльності, де використовуються елементи петриківського розпису, опішнянської кераміки чи писанкарства, допомагають малюкам відчувати зв'язок поколінь через кінчики пальців. Коли дитина власноруч створює ляльку-мотанку або прикрашає паперовий рушник традиційним орнаментом, вона не просто опановує технічні навички, а входить у резонанс із колективним несвідомим свого народу, засвоюючи його уявлення про гармонію, добро та красу. Музичне виховання, побудоване на українському мелосі, народних іграх-хороводах та обрядових піснях, структурує емоційну сферу дитини, виховуючи вдячність до минулого і гордість за культурне багатство сучасності [1, с. 22].

Сучасна соціокультурна ситуація в Україні, позначена екзистенційними викликами війни, диктує необхідність внесення до змісту патріотичного виховання нових акцентів. Сьогодні формування ідентичності нерозривно пов'язане з образом Героя – захисника та захисниці. У дошкільному віці ця тема має розкриватися надзвичайно обережно, через призму вдячності, допомоги та віри в перемогу світла над темрявою. Постать сучасного воїна стає для дитини втіленням козацької звитяги, що сприяє формуванню активної емоційної співпричетності до долі своєї країни. Важливо, щоб заклади дошкільної освіти ставали центрами єднання, де через волонтерські ініціативи, виготовлення оберегів чи малюнків для фронту, діти відчували свою реальну, хоч і маленьку, роль у великій справі захисту держави [6, с. 115].

Окремого розгляду заслуговує питання взаємодії освітньої установи з родиною, оскільки саме сім'я є первинним осередком формування ідентичності. Педагог має виступати не лише транслятором знань для дітей, але й консультантом для батьків, багато з яких самі перебувають у процесі національного самовизначення. Тільки за умови ціннісної єдності освітнього закладу та домашнього оточення можна досягти стійкого результату [4, с. 161–165]. Якщо в садочку дитина вивчає традиції, а вдома стикається з байдужістю або ворожістю до національних цінностей, виникає деструктивний внутрішній конфлікт, який гальмує розвиток особистості. Тому спільні свята, етнографічні проєкти та просвітницькі заходи для батьків мають бути спрямовані на створення єдиного соціокультурного поля, де національна самобутність сприймається як природна, почесна та престижна форма існування.

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що формування національної ідентичності дитини дошкільного віку – це не тимчасова кампанія, а системна, щоденна праця, яка потребує від педагога високого рівня власної національної свідомості, фахової компетентності та щирої любові до своєї справи. Це процес плекання душі, де інтелектуальне, емоційне та вольове зливаються в єдине ціле. Результатом такої роботи має стати випускник дошкільного закладу, який не просто знає Гімн чи кольори Прапора, а відчуває глибокий органічний зв'язок з українською землею, вільно володіє рідною мовою та несе в собі етичний кодекс своєї нації. Саме такі

особистості стануть запорукою стійкості України, її успішного поступу в майбутнє та її гідного місця в сім'ї європейських народів, адже міцна національна ідентичність є найнадійнішим фундаментом для побудови демократичного, вільного та процвітаючого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / науковий керівник Піроженко Т.О. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2021. 37 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

2. Бех І.Д. Особистість у саяві духовності: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. 244 с.

3. Гавриш Н.В., Косенчук О.Г., Піроженко Т.О. «Моя країна – Україна». Парціальна програма з патріотичного виховання для дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2022. 96 с.

4. Піроженко Т.О. Ціннісні орієнтації дитини в сучасному соціумі : монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 280 с.

5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

6. Рейпольська О.Д. Громадянське виховання дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2023. Вип. 2. С. 112–120.

Неждана ДУДА
(Дрогобич)

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Становлення культури мовлення в дітей старшого дошкільного віку постає засадничим вектором професійної діяльності педагога, що визначає цілісність інтелектуального та соціального генезису особистості. Розвиток мовленнєвої культури забезпечує фундамент